ANNONSE

Han banet vei for den drøye politiske satiren på riksscenen

Men hvor ble det av Stutums etterfølgere, spør Torstein Hvattum.

KOMMENTAR

FOTO: Olsen, Jan Erik

Bjørn Sand hadde ansvar for TV-satire så smal og sær at seerne på 1960-tallet satte kaffen i halsen.

Torstein Hvattum

19. sep. 2018 08:39 17:20

ANNONSE

NRK-veteranen Bjørn Sand, alias Stutum, fyller 90 år og er fortsatt glødende samfunnsengasjert. Hans brautende Stutum-karakter lever derimot på det siste.

På Solkysten i Spania, herjet av daglige doser billig brennevin og øl, desillusjonert over at Fremskrittspartiet hjemme i Norge ikke makter å fjerne skattetrykket og alt som heter bompenger.

Denne ubehøvlede, selvopptatte mannen

Sand er tilfreds med at han sendte Stutum i eksil for snart 30 år siden. Skuespilleren, tekstforfatteren og satirikeren har lenge og trofast hatt ståsted et lite stykke ute på venstresiden i norsk politikk, uten at han noen gang har hatt behov for å flagge sin partitilhørighet.

Torstein Hvattum.

Derfor skapte han på slutten av 1960-tallet Stutum. Denne ubehøvlede, selvopptatte mannen uten sosiale antenner, men med bøtten full av fordommer mot annerledes tenkende, internasjonal solidaritet og kvinnefrigjøring.

Sand formet Stutum som et speilbilde av den selvgode, egoistiske landsmannen han mente å se stadig flere av i kjølvannet av oljerikdommen.

Det var frekt, og det lød annerledes enn budskapet til komikere som Juster og Rose, som den tiden forlystet oss med ufarlige TV-sketsjer som «Mot normalt» og «Prammen og Madammen».

LES OGSÅ
Nå har de smale tøysevideoene fått egen scene midt i Oslo

Hang til å bryte inn i vår hverdag

Stutums verbale kanonade i samspill med NRKs Totto Osvold på 70- og 80-tallet, reflekterte en tidsånd. Sjargongen, de frekke intellektuelle snarveiene, var så lett gjenkjennelige at mange, altfor mange, ringte Sand privat for å takke ham for at han sto opp for deres verdier.

ANNONSE

Da takket Stutums opphavsmann for seg.

Fenomenet «rappkjeftet og uventet» var likevel skapt for godt. Sand har åpenbart gitt gode ideer til skuespillere og komikere som Jakob Margido Esp, Trond-Viggo Torgersen og Ingrid Evertsen.

Ikke som resultat av Sands oppgjør med holdninger på høyresiden, snarere inspirert av en systematisk hang til å bryte inn i vår hverdag. Flettfrid Andresen, Vaktmester'n og Mossa er rappkjeftede personligheter som TV-seere gjennom et par tiår har humret over. Budskapet er florlett, ufarlig, men timingen og typetegningen treffsikker.

Børretzen, Sverre A.

Bjørn Sand og Harald Tusberg laget underholdningsprogrammet «Løs på Snippen» i 1973.

Satte kaffen i halsen

Bjørn Sand har rett nok også ansvar for TV-satire så smal og sær at seerne på 1960-tallet satte kaffen i halsen. Men med Stutum skapte han NRK-historie, en politisk satire som åpenbart har inspirert yngre komikere og satirikere.

Du finner mange av dem på diverse stand-up-scener i Oslo og andre storbyer, på behørig avstand fra *public* servicekanalenes prosjektører.

Satirikere som Shabana Rehman, Dag Sørås og Are Kalvø har videreført Sands politiske satire. En voksende gruppe mindre etablerte navn utfordrer i samme retning. De drives av å harselere med følsomme temaer som politikk, religion og seksualitet. Ganske ufarlig, men provoserende i mange miljøer.

Det handler selvfølgelig om den klassiske ventilteorien. Vi trenger drøy humor for å takle de mest tabulagte sider av tilværelsen. Humor og satire som borrer i følsomme temaer som religion, politikk, død og forfengelighet.

De skarpeste satirikerne i dag fungerer som en slags ventil som slipper ut et psykologisk trykk.

Har ikke ambisjoner om å raljere med politikere

Programformater som *Nytt på Nytt* og *5080 Nyhetskanalen* defineres av mange TV-seere som politisk satire, men er i realiteten nyhetssatire fordi tekstforfatterne åpenbart ikke har ambisjoner om å raljere med politiske beslutninger, politikere og andre maktpersoner.

Satiren har mange ansikter, de nevnte programmene er populære fordi de driver gjøn med nyhetsformidling og mediesjargong. Hverken mer eller mindre.

NRKs satiremagasin *Hallo i uken* er for lengst historie, men i løpet av høsten flyttes det politiske satireprosjektet *All makt* fra utescenen og inn på NRK P2s sendeskjema.

Mannen bak *All Makt*, Eirik Bergesen, legger ikke skjul på at satirikeren Bjørn Sand er ett av hans forbilder. Stutums drøyeste meldinger til det norske folk på 1970-tallet fikk lyttere på både høyre- og venstresiden til å le. Han ville slitt med å få samme gjennomslag i dag.

Virkeligheten på politiske arenaer og diverse digitale debattflater overgår satiren. Stadig vekk.

Har du fått med deg disse kultursakene?

Disse har engasjert mange den siste tiden:

Skriver om «fattigdomslykke»: – Jeg føler meg rik, selv om jeg lever på fattigdomsgrensen

Disse bøkene gleder vi oss ekstra til i høst

Bjarne Melgaards «dødshus» ved Ekely ovenfor Skøyen fikk nei fra byrådet

Vil du forstå hvordan Demokratene kunne tape for en presidentkandidat som Donald Trump?

HUMOR + NRK + REVY + TV +

ANNONSE

4 kommentarer

Velkommen til debatt! Vi er glade for dine bidrag, men vær vennlig og bruk fullt navn. Les mer her. Innlegg blir løpende moderert.

Si din mening, Torgeir Oma!

PUBLISER KOMMENTAR

Populære Aktuelt Siste Første

Thomas Rieber-Mohn

for ett år siden (redigert)

Tja... Stutum sparket vel litt i alle retninger egentlig. På en egentlig ganske elegant og intelligent måte, som gjorde at så og si alle måtte kjenne igjen både seg selv og andre i karakteren. Han var rett og slett avvæpnende morsom, samtidig som det lå en brodd i det meste av det. Det var rett og slett ikke bare spark fra venstre mot høyre. Da har man ikke hørt godt nok etter. Det var vel så mye tidsånden.

Og da kan det være verd å få med seg at Fremskrittspartiet, som en del er rasketi ... Vis mer

Rapporter 12 Anbefaler Svar

Kjetil Angell Blikom

for ett år siden

Vi lo så vi ristet da Bjørn Sand som STUTUM ringte Totto Osvold på FASTELEFONEN, tok opp dagsaktuelle saker og politikk,...

. Stutum speaking, ...Gunnhild har stevnemøte med Ibsen... Jeg er på Steppern, en øl

.....han hadde NEI til EU.... på bakskjermen på sykkelen, folk riste og lo, som et eksempel.

Alt til sin tid på 60 og 70 tallet, vi hadde NRK som skrudde av TV etter Kveldsnytt og vi hadde Radio, mobil telefon og internett visste vi ikke hva var for noe.

Vi gleder oss for det som var gøy og Gratulerer Bjørn Sand med 90 års dagen.

Rapporter 10 Anbefaler Svar

SE 2 FLERE KOMMENTARER

LES OGSÅ

I Billy Elliots hjemland mobber du ikke en liten prins fordi han danser ballett.

Hytte med orkesterplass

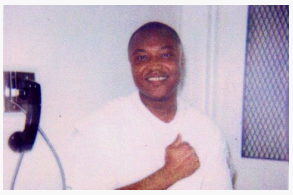

Anthony Graves satt på dødscelle i 12 år for et drap han ikke hadde begått

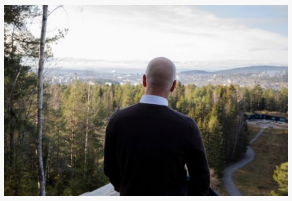

En av landets mektigste menn viser deg «det mest fordomsfrie området i hele Norge»

Han tok 10.000 sprøyter for å bli en av verdens sterkeste menn. Nå tar han et oppgjør med løgnen bak musklene.

OL-håpet fikk munnkurv. Nå gir han sin versjon av den betente saken.

Sjefredaktør og adm. redaktør: Espen Egil Hansen

Politisk Redaktør: Trine Eilertsen

Nyhetsredaktør: Tone Tveøy Strøm-Gundersen

Featureredaktør: Lillian Vambheim

Kulturredaktør: Cecilie Asker

Debattredaktør: Erik Tornes

Utviklingsredaktør: Eirik Hammersmark Winsnes

Alt innhold er opphavsrettslig beskyttet. © Aftenposten. ACAP-beskyttet. Aftenposten arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Aftenposten har ikke ansvar for innhold på eksterne nettsider som det lenkes til.

Aftenposten sentralbord: Tlf. 22 86 30 00 – Adresse: Akersgata 55, 0180 Oslo